

Asia: VN/27452/2020-OM-548

Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitus

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat mielestänne nykyisten julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden kehittämistarpeet? Puuttuuko nykyisistä salassapitosäännöksistä jotain olennaista? Kuvailkaa ja perustelkaa kehittämistarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Nykyinen laki 24 §, mietinnön ehdottama uusi 28:1 § kohta 7 (turvajärjestelyt) ja kohta 10 (maanpuolustus)

Lakiehdotuksen 28 §:ssä tulisi määritellä kriittinen infrastruktuuri sekä sijainti- ja koordinaattitiedon merkitys turvajärjestelyjen ja maanpuolustusta palvelevien rakennusten ja rakenteiden osalta.

Lainsäädännön käsitteiden käytöllä voidaan ohjata eri viranomaisia toimimaan yhtenäisellä tavalla, kun ko. kohteiden ja tietojen tunnistamisessa, luokittelussa ja näihin liittyvien tietojen jakelussa. Tietojen käsittelyn toteutus viranomaisissa yhtenäisellä tavalla normaalioloissa varmistaa toiminnan jatkuvuutta poikkeusoloissa.

Asialla on suuri merkitys Tilastokeskukselle, joka on vuosikymmeniä koonnut yhteen merkittävän määrän laajoja rekisteriaineistoja, julkaissut niistä tilastoja sekä tuottanut yksityiskohtaisia ja laajoja tietoaaineisto tai tilastotietopalveluita tutkijoille ja muille asiakkaille.

Sijaintitietoa jakaa yhteiskunnassa useat toimijat ja jakelu on huomattavan laajaa. Viranomaisilla ole tietojen jakelussa ole yhtenäisiä käytäntöjä, mikä voi estää tai ainakin vaikeuttaa ko. kohteiden suojauksen toteutumista.

Nykyinen laki 24 §, mietinnön ehdottama uusi 28:1 § kohta 16 tilastoviranomaisille annetut tiedot

Yhtenä tilastotoimen yleisenä periaatteena on tilastosalaisuus. Tilastoviranomaiselle tilastotarkoituksiin saadut tiedot tulevat salassapidon piiriin, vaikka ne saattavat olla alkuperäisessä lähteessä julkisia.

Salassapidosta säädetään julkisuuslain 24:1 §:n 16 kohdassa, jonka mukaan salassa pidettäviä ovat tilastoviranomaiselle tilastojen laatimista varten annetut asiakirjat samoin kuin asiakirjat, jotka on vapaaehtoisesti annettu viranomaiselle tutkimusta tai tilastointia varten.

Euroopan tilastoja koskevan Euroopan parlamentin ja Neuvoston asetuksen (EY) No 223/2009 muutetun 25 artiklan (julkisesti saatavilla olevat tiedot) mukaan:

Tietoja, jotka ovat laillisesti yleisön saatavilla ja jotka kansallisen lainsäädännön tai unionin oikeuden mukaan pysyvät yleisön saatavilla, ei pidetä salassa pidettävänä tietoina, kun niitä käytetään tilastotarkoituksiin tai tällaisista tiedoista saatujen tilastojen jakeluun. Tällaisiin tietoihin kuuluvat erityisesti komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2023/138 luetellut yksittäisiä yrityksiä koskevat avainattribuutit.

EU-lainsäädännön muutoksen johdosta tietojen suojaamisvaatimusta on muutettu ja tarvetta suoja julkisesta lähteestä saatua tietoa ei enää olisi. Tilastokeskus ehdottaa, että julkisuuslain salassapitoperustetta tarkistettaisiin tältä osin.

Lisäksi ehdotetaan, että 28:1 § kohdan 16 tulisi tunnistaa tilastojen laatimisen lisäksi tilastojen kehittäminen. Lainkohdan muuttaminen mahdollistaa lain perusteluosan täydentämisen viitauksella UNECE tilastoinnin yleinen prosessimalliin (GSBPM) kuvaukseen ja määrittelee virallisten tilastojen tuottamisessa tarvittavia tuotantoprosesseja, prosessin tehtäviä ja tietojen käyttöä tilastotarkoituksissa. Käsitteiden avaaminen helpottaisi tietojen salassapitoon ja luovuttamiseen liittyvien tulkintojen yhtenäistä tulkintaa viranomaisissa.

Salassapitomerkintä nykyinen laki 24 §:n kohta 18 mietinnön ehdottaman 28 § kohta 18

Voimassa olevan lain 24:1 §:n 18 - kohdan osalta olisi syytä täsmentää työriidan käsitettä.

Salassapitomerkintä nykyinen laki 24 §:n kohta 31 mietinnön ehdottama 28 § kohta 31,

Kohdan osalta tulisi selkeämmin huomioida tietosuojalaki, jonka perusteella käytännössä kaikki yhteystiedot peitetään tietopyynnöissä. Turvakiellon selvittäminen on viraston näkökulmasta epäkäytännöllistä. Virkamiehiä kohtaan lisääntyneen epäasiallisen käytöksen johdosta sääntelyn tulisi olla tiukempaa tarpeettomien tietojen poistamisen turvaamiseksi, eikä esimerkiksi virkamiesten suojatumista tulisi jättää pelkän turvakiellon varaan.

Muuta

Yleisesti julkisuuslain uusimisessa olisi huomioitava suhde tietosuojalakiin ja lakiin yksityisyydensuojasta työelämässä. Rekrytointien yhteydessä on herännyt epäselvyyttä muun muassa sen suhteen, ovatko erilaiset rekrytointiin liittyvät henkilölliset kokonaan julkisia ja millä tavoin ne ovat luovutettavissa.

Lain uudistamisen yhteydessä tulisi huomioida lain suhde nimikirjalakiin ja sen mahdolliseen uudistamiseen. Samoin lain uudistamisessa tulisi linjata sen osalta, miltä osin työnjohdolliset ei-määrämuotoiset asiakirjat kuten huomautukset ovat julkisia.

Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), millaisia muutoksia tämä edellyttäisi salassapitoperusteisiin? Kuvailkaa ja perustelkaa muutostarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Tilastokeskus pitää myös lähtökohtaisesti julkisuuslain soveltamisalan laajennusta yleisesti hyvänä, koska se parantaa yhteiskunnan jäsenten mahdollisuutta saada heille tärkeitä asioista ja voi auttaa kuvaamaan tilastoinnin keinoin julkisen sektorin toimintaa ja muutoksia kattavammin.

Oletteko tunnistaneet tietojen tai asiakirjojen salassapitoa koskevaa erityislainsäädäntöä, joka on ristiriidassa julkisuuslain salassapitosäännösten kanssa? Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisu 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), aiheutuisiko soveltamisalan muutoksesta konkreettisia ristiriitoja nykyisen erityislainsäädännön kanssa tai tarvetta tarkentaa erityislainsäädäntöä?

Tilastokeskus pitää myös lähtökohtaisesti julkisuuslain soveltamisalan laajennusta yleisesti hyvänä, koska se parantaa yhteiskunnan jäsenten mahdollisuutta saada heille tärkeitä asioista ja voi auttaa kuvaamaan tilastoinnin keinoin julkisen sektorin toimintaa.

Julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen luo tarpeen laajentaa tilastolain 12§ säädetty julkisiksi määriteltyjen tietojen joukkoa. Mikäli julkisyhteisön, valtion liikelaitoksen tai julkisyhteisöjen yhteisessä määräysvallassa olevien yhteisöjen tai säätiöiden ja näiden määräysvallassa olevia tytäryhteisöjen ja tytarsäätiöiden toiminnan osalta.

Työryhmän ehdotuksen perusteluissa todetaan, että julkisyhteisöllä tarkoitetaan valtiota, kuntia, kuntayhtymiä ja hyvinvointialueita. Tilastolaki tunnistaa tässä yhteydessä valtion liikelaitokset, mutta ei muiden julkisyhteisöjen liikelaitoksia tai määräysvallassa olevia yksiköitä.

Oikarinen Jukka
Tilastokeskus